

DWST-WFPO.319.2832.2026.MF

Warszawa, 07 września 2026 r.

Pan
Andrzej Płonka
Przewodniczący XXXIII Zgromadzenia Ogólnego
Związku Powiatów Polskich

Szanowny Panie Przewodniczący,

w odpowiedzi na pismo Or.A.0040/40/26 przekazujące stanowiska XXXIII Zgromadzenia Ogólnego Związku Powiatów Polskich, przedstawiam wyjaśnienia odnoszące się do postulatów dotyczących systemu oświaty.

W dniu 25 października 2024 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego¹, zastępująca ustawę z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Ustawa ta zmieniła dotychczasowy system finansowania jednostek samorządu terytorialnego (dalej JST) i wprowadziła do porządku prawnego regulacje zapewniające stabilny system finansowania JST oraz spowodowała zwiększenie dochodów JST w sposób systemowy.

System finansowania oświaty jest integralną częścią rozwiązań uwzględnionych w nowej ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. W zakresie finansowania zadań oświatowych od 2025 roku dla JST są naliczane kwoty potrzeb oświatowych. Ustalanie kwot potrzeb oświatowych zastąpiło dotychczasowe naliczanie środków w ramach części oświatowej subwencji ogólnej i tzw. dotacji przedszkolnej. Jednakże to minister właściwy do spraw finansów publicznych odpowiada za kształt systemu dochodów jednostek samorządu terytorialnego, w tym za określenie wysokości łącznej kwoty potrzeb oświatowych.

W nowym systemie, dochody samorządów z tytułu udziału w PIT i CIT zostały uniezależnione od zmian podatkowych. Dochody samorządów opierają się na lokalnej bazie dochodowej i są liczone od dochodów podatników zamieszkałych/mających siedzibę na terenie danej JST (a nie od podatku należnego). Zapewnia to stabilność i przewidywalność dochodów samorządowych.

Minister Edukacji, zgodnie z art. 26 ww. ustawy odpowiada za określenie sposobu podziału ustalonej przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych łącznej kwoty potrzeb oświatowych pomiędzy poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem zakresu realizowanych przez nie zadań oświatowych.

¹ Dz.U. z 2024 r. poz. 1572 z późn. zm.,

Łączny skutek finansowy wynikający z ustawy jest dla JST pozytywny. W perspektywie dekady dochody JST wzrosną o ponad 345 mld zł w porównaniu do systemu obowiązującego do 2024 r.

Łączna kwota potrzeb oświatowych na rok 2026 wynosi 114,95 mld zł i jest wyższa od sumy kwoty potrzeb oświatowych na rok 2025 i dodatkowej kwoty na pokrycie skutków wynikających ze zwiększenia wskaźnika wzrostu średnich wynagrodzeń nauczycieli z poziomu 4,1% do 5% (103,6 mld zł) o 11,3 mld zł, tj. o 10,9%². W porównaniu do roku 2023 jest wyższa od sumy części oświatowej subwencji ogólnej (64,5 mld zł) i dotacji przedszkolnej (1,7 mld zł) o 73,6%.

Odnosząc się do przedstawionej w stanowisku argumentacji dotyczącej relacji pomiędzy kwotą potrzeb oświatowych a wydatkami ponoszonymi przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację zadań oświatowych, należy podkreślić, że w obowiązującym stanie prawnym kwota potrzeb oświatowych nie stanowi źródła dochodów jednostki samorządu terytorialnego. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego źródłami dochodów JST są dochody własne, dotacje celowe z budżetu państwa oraz subwencja ogólna. Dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku dochodowym od osób prawnych. Kwota potrzeb oświatowych jest elementem kalkulacyjnym stosowanym do ustalenia poziomu dochodów danej jednostce samorządu terytorialnego.

W związku z tym porównywanie kwoty potrzeb oświatowych do wydatków ponoszonych przez samorząd na oświatę w sposób analogiczny do funkcjonującej przed 2025 r. części oświatowej subwencji ogólnej nie odzwierciedla konstrukcji obecnego systemu finansowania.

Należy również zauważyć, że nowy model finansowania zakłada całościowe spojrzenie na sytuację finansową jednostki samorządu terytorialnego. Samorządy realizują wszystkie swoje zadania publiczne – oświatowe, społeczne, ekologiczne, infrastrukturalne, rozwojowe oraz inne zadania własne – wykorzystując łącznie posiadane dochody. Jeżeli suma potrzeb finansowych uwzględnianych w systemie przekracza poziom dochodów podatkowych jednostki, mechanizmy przewidziane w ustawie zapewniają uzupełnienie dochodów poprzez subwencję ogólną.

Z tego względu ocena adekwatności finansowania jednostek samorządu terytorialnego powinna uwzględniać cały system dochodów i potrzeb określony w ustawie, a nie wyłącznie relację pomiędzy kwotą potrzeb oświatowych a wydatkami na oświatę. Konstrukcja obecnego systemu została oparta na założeniu, że poszczególne kategorie potrzeb finansowych jednostek samorządu terytorialnego są analizowane łącznie, a ich finansowanie następuje w ramach jednolitego mechanizmu dochodów samorządowych.

W kontekście kryzysu demograficznego uprzejmie informuję, że w dniu 25 kwietnia 2026 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 13 marca 2026 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 504), które są odpowiedzią na malejącą liczbę dzieci. Ustawa daje gminom, w tym miastom na prawach powiatu, możliwości lepszego

² Dodatkowa kwota w wysokości 991.490.327 zł, zaplanowana w ustawie budżetowej na 2025 rok (rezerwa celowa poz. 36 pn. uzupełnienie środków subwencji ogólnej dla JST), na pokrycie skutków wynikających ze zwiększenia wskaźnika wzrostu średnich wynagrodzeń nauczycieli z poziomu 4,1% do 5,0%.

dostosowania sieci publicznych szkół do zmian demograficznych oraz wprowadza możliwość wykorzystania budynków oświatowych na potrzeby lokalnej społeczności. W efekcie nowe rozwiązania ustawowe pozwolą na bardziej efektywne gospodarowanie środkami publicznymi. Ustawa pozwala na wzmocnienie tej, dotąd nie uregulowanej ustawowo, roli szkoły, dając jednocześnie możliwość poszerzenia przez jednostki samorządu terytorialnego, oferty wsparcia skierowanej do swoich mieszkańców. Infrastruktura pustoszejącej z powodu zmian demograficznych szkoły (przedszkola i placówki) może więc być szansą na zaspokojenie potrzeb rodziców powracających na rynek pracy, przez zapewnienie w siedzibie szkoły opieki żłobkowej (np. w formie punktu opieki dziennej) lub umożliwienie korzystania z wychowania przedszkolnego. Budynek szkoły, oczywiście przy przestrzeganiu wszelkich zasad związanych z bezpieczeństwem uczniów, może być także miejscem realizacji polityki senioralnej oraz pobudzania i rozwijania aktywności obywatelskiej, bez potrzeby zmiany statutowych celów i zadań szkoły.

Podsumowując, ww. ustawa stanowi krok w kierunku usprawnienia funkcjonowania systemu oświaty w okresie wyzwań demograficznych oraz lepszego dostosowania go do aktualnych potrzeb uczniów, nauczycieli i społeczności lokalnych.

Jednocześnie pragnę podkreślić, że jesteśmy otwarci na dialog ze środowiskami zaangażowanymi w sprawy oświaty. Projektując nowe regulacje, czy też podejmując inne działania na rzecz poprawy systemu oświaty, będziemy analizować możliwość wykorzystania skierowanych do ministerstwa propozycji i wniosków.

Rząd RP wyraża gotowość do rozmów nad zmianami w systemie oświaty w szerokim gronie interesariuszy, włączając jednostki samorządu terytorialnego, które są jego niezwykle istotnym elementem.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Ministra Edukacji

Henryk Kiepusa
Sekretarz Stanu
/ – podpisano cyfrowo/